

Worden allochtonen zwaarder gestraft?

HILDE WERMINK^a
SIGRID VAN WINGERDEN^b
JOHAN VAN WILSEM^c
PAUL NIEUWBEERTA^d

Onderzoek naar etnische verschillen in gevangenisstrafbeslissingen in Nederland

Panopticon, 36 (4), 321-335
© 2015 Maklu | ISSN 0771-1409 | July 2015

- ^a Universitair Docent, afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden (h.t.wermink@law.leidenuniv.nl).
- ^b Universitair Docent, afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden.
- ^c Universitair Hoofddocent, afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden.
- ^d Hoogleraar, afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden.

ABSTRACT

Are ethnic minority groups punished more harshly? Studying ethnic disparities in imprisonment decisions in the Netherlands

Members of most ethnic minority groups are overrepresented in crime statistics. This overrepresentation may be attributed to a disproportionate involvement of ethnic minority groups in criminal offenses, but can also be caused by criminal justice system selection biases that (un)intentionally disadvantage certain suspect groups. The relatively broad discretionary freedom that Dutch judges enjoy also leaves judicial decision making open to potentially irrelevant influences, such as suspects' ethnicity. This study examines ethnic disparities in imprisonment decisions in the Netherlands using quantitative data. Three different datasets are analyzed to assess ethnic disparities in sentencing, allowing us to take other sentencing factors, such as criminal history, offense characteristics, and personal circumstances, into account. Results indicate that there are ethnic disparities in imprisonment decisions in all datasets, even after controlling in detail for other sentencing factors.

Keywords: suspects' ethnicity, disparity, imprisonment decisions

Kernwoorden: etniciteit verdachte, selectiviteit, gevangenisstrafbeslissingen

1. INTRODUCTIE

Allochtonen zijn oververtegenwoordigd in de Nederlandse gevangenis. Zo is 11 procent van de Nederlandse bevolking in het buitenland geboren, maar is 44 procent van de gevangenispopulatie in het buitenland geboren (CBS, 2014; LINCKENS & DE LOOFF, 2014). Bepaalde herkomstgroeperingen zijn nog sterker oververtegenwoordigd: mensen die op de Nederlandse Antillen zijn geboren, komen ruim 14 keer zo vaak in de gevangenisbevolking voor als in de algemene bevolking (zie Tabel 1). Autochtonen zijn daarentegen ondervertegenwoordigd in de gevangenenpopulatie. In België is de situatie vergelijkbaar: ook daar heeft bijna de helft van de gevangenen een buitenlandse nationaliteit (Vr. en Antw. Kamer, 24 april 2013, B116/B125) en zijn met name bepaalde herkomstgroeperingen sterk oververtegenwoordigd in de gevangenispopulatie. Daders met bijvoorbeeld een Marokkaanse nationaliteit komen ruim 14 keer zo vaak voor in de gevangenispopulatie dan in de algemene popu-

latie.¹ Daar komt nog bij dat deze cijfers zijn gebaseerd op het geboorteland of nationaliteit van de gedetineerden; als ook rekening gehouden wordt met tweedegeneratieallochtonen, is de oververtegenwoordiging van allochtonen in het justitiële systeem nog groter. Dit gaat niet alleen voor Nederland en België op: uit onderzoek blijkt dat ook in andere landen, zoals Australië, Canada, Duitsland, Engeland, Frankrijk, de Verenigde Staten en Zweden, etnische minderheden oververtegenwoordigd zijn in de gevangenispopulatie (TONRY, 1997).

TABEL 1. AANDELEN VAN HERKOMSTGROEPERINGEN (NAAR GEBOORTELAND)
IN DE TOTALE BEVOLKING EN IN DE GEVANGENISPOPULATIE IN 2013

Geboorteland	Totale bevolking ^a (N=16.779.575)	Gevangenispopulatie ^b (N=10.544)	Ratio gevangenen/bevolking
Nederland	89,3%	56,3%	0,7
Ned. Antillen	0,5%	7,1%	14,5
Marokko	1,0%	4,8%	4,8
Suriname	1,1%	6,4%	5,9
Turkije	1,2%	2,7%	2,3
Overig niet- westerse allochtoon	2,7%	-	-
Westerse alloch- toon	4,2%	-	-
Onbekend	-	22,7%	-

Bron: ^a CBS, 2014 ^b LINCKENS & DE LOOFF, 2014.

In met name de Verenigde Staten is reeds veel onderzoek verricht naar de rol van de etniciteit of het ras² van de verdachte bij de kans op gevangenisstraf en de duur daarvan (e.g., MITCHELL, 2005; SPOHN & HOLLERAN, 2000; STEFFENSMEIER *et al.*, 1998). Afro-Amerikanen en Latino's werden vaak zwaarder bestraft dan blanke Amerikanen, hoewel onderzoek ook uitwijst dat met name bepaalde dadergroepen, zoals jonge, werkloze, niet-blanke mannen, zwaarder gestraft worden (SPOHN & HOLLERAN, 2000; STEFFENSMEIER *et al.*, 1998). In Nederland wijzen alle 14 studies die de afgelopen decennia zijn verschenen en waarin etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting worden bestudeerd ook uit dat die verschillen in de straftoemetingspraktijk bestaan (zie WERMINK *et al.*, 2015). VAN DER WERFF en VAN DER ZEE-NEFKENS (1978) hebben bijvoorbeeld aangetoond dat verdachten met een buitenlandse nationaliteit vaker veroordeeld worden tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf dan Nederlandse verdachten, en dat dit verschil niet geheel verklaard kan worden doordat verdachten met de buitenlandse nationaliteit relatief vaker voorlopig gehecht worden. WERMINK en collega's (2012) hebben

¹ Daders met de Marokkaanse nationaliteit maakten in 2010 (81.943/10.839.905=) 0,8% van de Belgische bevolking uit (http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/bevolking) en 10,7% van de Belgische gevangenispopulatie (Vr. en Antw. Kamer, 24 april 2013, B116/B125).

² In Amerikaans onderzoek wordt vaak onderscheid gemaakt op basis van het ras van de verdachte, i.e. *White of Black*. Een probleem bij die vergelijking is dat, met name in de databestanden die werden gebruikt in oudere Amerikaanse straftoemetingsonderzoeken de groep *Hispanics* soms als *Black* en soms als *White* werden gecodeerd. Nu zie je dat veelal ook de categorie 'onbekend' is opgenomen in de databestanden, zodat een zuiverder onderscheid gemaakt kan worden tussen *White* en *Black* in het straftoemetingsonderzoek. Ook worden steeds vaker andere groepen onderscheiden: met name *Hispanics* en *Latino's*. Verder verschilt het per staat en dataset hoe ras precies gecodeerd wordt. In sommige gevallen is het gebaseerd op zelfrapportage, bijvoorbeeld bij voorlichtingsrapportages, en in andere gevallen is het gebaseerd op een inschatting door iemand anders. In die gevallen geeft de politie bij een arrestatie aan wat het ras van de dader is en dat blijft dan zo in de registraties staan.

jaren later aangetoond dat met name daders met een niet-Nederlands uiterlijk die niet de Nederlandse taal spreken relatief vaker veroordeeld worden tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Eerder onderzoek naar etnisch gerelateerde verschillen samenvattend, concludeert TONRY (1997: 1): 'Members of some disadvantaged minority groups in every Western country are disproportionately likely to be arrested, convicted, and imprisoned for violent, property, and drug crimes'.

Er zijn twee mogelijke verklaringen voor de oververtegenwoordiging van allochtonen in de gevangenis. Enerzijds zou het zo kunnen zijn dat zij meer of ernstigere delicten plegen dan autochtonen, maar anderzijds zou het ook kunnen dat zij door selectieprocessen in de strafrechtsketen benadeeld worden. Zij worden bijvoorbeeld eerder als verdachte aangemerkt, eerder gedagvaard, eerder veroordeeld en zwaarder gestraft dan autochtonen. Op deze laatste verklaring richt ons onderzoek zich. Meer concreet gaan we in deze bijdrage in op de vraag: *in hoeverre hangt de etniciteit van de verdachte samen met de kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf en met de duur van de opgelegde gevangenisstraf?*³

De etniciteit van de verdachte kan een directe dan wel indirecte rol spelen bij de straftoemeting vanwege de ruime discretionaire bevoegdheid die de Nederlandse rechter heeft bij het nemen van straftoemetingsbeslissingen.⁴ Bij een *directe* rol legt de rechter een andere straf op dan bij een autochtone dader *vanwege* de buitenlandse herkomst van de dader. Dat dit op gespannen voet met het gelijkheidsbeginsel staat, is evident.⁵ Verschillende theoretische benaderingen wijzen erop dat rechters geen volledige informatie hebben, bijvoorbeeld over het recidiverisico van de verdachte, en dat zij dan om toch een beslissing te kunnen nemen, terugvallen op stereotypering. Hierdoor kunnen factoren als etniciteit ook *onbewust* de straftoemetingsbeslissing beïnvloeden (ALBONETTI, 1991; STEFFENSMEIER *et al.*, 1998). De herkomst van de dader kan echter ook een *indirecte* rol spelen bij de straftoemeting: allochtonen worden zwaarder bestraft, niet *omdat* ze allochtoon zijn, maar omdat ze vaker kenmerken hebben die samenhangen met zwaardere straffen. Allochtonen hebben bijvoorbeeld vaker een lage sociaal-economische status. Als een lage sociaal-economische status – bewust dan wel onbewust – door de rechter als een strafverzwarende factor wordt beschouwd, dan worden allochtonen per definitie zwaarder bestraft. Niet alleen via de sociaal-economische status kan etniciteit een indirecte rol bij de straftoemeting spelen, maar ook via bijvoorbeeld het recidiverisico. Doordat bepaalde groepen allochtonen sterk oververtegenwoordigd zijn in de misdaadstatistiek kan de rechter bijvoorbeeld inschatten dat deze allochtone verdachte mogelijk ook een hoog recidiverisico zal hebben (LISKA *et al.*, 1998; MIETHE & MOORE, 1986; WERMINK, 2014).

Om te onderzoeken welke rol de herkomst van de dader speelt bij de straftoemeting is het dus zaak om uitgebreid rekening te houden met allerlei andere factoren die kunnen samenhangen met zowel etniciteit als straftoemeting. Eerder straftoemetingsonderzoek schiet hierin vaak tekort (MEARS, 1998; WELLFORD, 2007; WOOLDREDGE, 2012). Een andere tekortkoming van eerdere straftoemetingsstudies is dat ze zich veelal tot kleine steekproeven beperken. Met het onderhavige onderzoek worden deze tekortkomingen in belangrijke mate ondervangen: wij maken gebruik van drie verschillende datasets, waarmee we uiteenlopende populaties veroordeelden kunnen bestuderen. Bovendien beschikken wij in onze data over zeer veel en uitzonderlijk gedetailleerde kenmerken van de dader en diens sociale omstandigheden, zoals werkloosheid, relaties met vrienden en drugsgebruik. Daarom kunnen wij beter in kaart brengen hoe etnische groepen onderling verschillen op deze kenmer-

³ Deze bijdrage is in belangrijke mate gebaseerd op ons rapport 'Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting' (WERMINK *et al.*, 2015), dat wij in opdracht van de Raad voor de rechtspraak hebben uitgevoerd.

⁴ Aangezien de Belgische rechter vergelijkbaar veel straftoemetingsvrijheid heeft, is te verwachten dat etniciteit ook daar een rol bij de straftoemeting kan spelen.

⁵ Zie hierover ook VAN WINGERDEN (2014).

ken en kunnen wij de samenhang van etniciteit met de straftoemeting zuiverder bestuderen dan in eerdere straftoemetingstudies. Ten slotte zijn wij in staat om – anders dan in eerder straftoemetingsonderzoek – zowel eerste- als tweedegeneratieallochtonen te onderscheiden, wat ook het inzicht in de rol van etniciteit bij de straftoemeting kan vergroten.

2. ONDERZOEKSDATA EN OPERATIONALISATIE

2.1. Data

We gebruiken voor dit onderzoek drie gegevensbestanden die elkaar op belangrijke aspecten aanvullen en apart van elkaar geanalyseerd worden. Het *2007-cohort*⁶ bevat informatie over alle 89.147 volwassen daders die in Nederland in 2007 door een rechter veroordeeld zijn. Dit databestand bevat informatie over het geboorteland van de veroordeelde. Daarnaast bevat dit databestand informatie over de geregistreerde criminele voorgeschiedenis, het geslacht, de leeftijd, het type delict en het aantal feiten waarvoor de verdachte veroordeeld is.

Tevens maken we gebruik van het *RISc-bestand*, dat is samengesteld uit gegevens over verdachten die door de reclasseringsorganisaties (3RO) in de periode 2005-2007 met het risicotaxatie-instrument RISc zijn geïnventariseerd, aangevuld met gegevens uit OM-data over rechterlijke beslissingen. Deze dataset bevat informatie over 20.841 volwassen daders bij wie de RISc voorafgaand aan de strafzitting is afgenomen. Het RISc-bestand omvat weliswaar een selectievere groep daders dan het 2007-cohort, maar bevat wel informatie over de sociale omstandigheden van de dader.

Ons derde databestand is verzameld binnen het grootschalige *Prison Project (PP)*. Informatie is afkomstig uit officieel geregistreerde data en interviews met voorlopig gehechten. De data hebben betrekking op 1.506 volwassen mannen die tussen oktober 2010 en maart 2011 in een Huis van Bewaring zijn ingestroomd en die in Nederland zijn geboren en daar legaal verbleven.⁷

2.2. Opgelegde straf

In het 2007-cohort en het RISc-bestand onderzoeken we de kans om tot een gevangenisstraf veroordeeld te worden: daders die een gevangenisstraf opgelegd hebben gekregen worden vergeleken met de daders die alleen een voorwaardelijke gevangenisstraf, een (on)voorwaardelijke taakstraf, geldboete of schuldigverklaring zonder straf opgelegd hadden gekregen. In de gevallen waarin een onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd, wordt ook de duur van de straf (in dagen) geanalyseerd.

Met de Prison Project-data verrichten we andere analyses, aangezien deze daders vrijwel allemaal tot gevangenisstraf veroordeeld zijn. In plaats van de kans op gevangenisstraf, onderzoeken we daarom de kans dat een gevangenisstraf wordt opgelegd met een *langere strafduur dan de duur van het voorarrest*.⁸ Vervolgens onderzoeken we met betrekking tot de strafduur zowel de totale duur van de opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraf als

⁶ Dit bestand is aan ons verstrekt door het WODC. Het WODC kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor de volledigheid, correctheid en het gebruik van de verstrekte gegevens.

⁷ Meer informatie over de databestanden, de selecties in de bestanden en de operationalisatie van variabelen die we voor de verschillende databestanden in de analyses meenemen, verwijzen we graag naar ons rapport 'Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting' (WERMINK *et al.*, 2015).

⁸ Het gaat hier meer specifiek om de beslissing van een rechter om al dan niet een langere totale onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen dan de duur van het voorarrest. Indien de rechter niet een langere totale onvoorwaardelijke gevangenisstraf oplegt dan het voorarrest hoeft de verdachte na het voorarrest verder geen strafrestant uit te zitten.

de 'extra' opgelegde onvoorwaardelijke strafduur, i.e. het deel van de straf dat langer is dan het voorarrest.

In het 2007-cohort krijgt 18 procent een gevangenisstraf opgelegd. De gemiddelde duur van de opgelegde gevangenisstraf is 226 dagen. In het RISC-bestand wordt een gevangenisstraf opgelegd in 47 procent van de gevallen; met een gemiddelde duur van 345 dagen. Van alle veroordeelden in het Prison Project-bestand krijgt 61 procent een gevangenisstraf opgelegd met een langere duur dan het voorarrest. Deze 'extra duur' bedraagt gemiddeld 418 dagen. De totale duur van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf is gemiddeld 370 dagen.

Deze verschillen tussen de gebruikte databestanden worden veroorzaakt door verschillen tussen datasets in populatie en operationalisaties. Immers, de veroordeelden verschillen in hoeverre ze al geselecteerd zijn voor een verdere stap in de strafrechtsketen: in het 2007 cohort betreft het nog alle verdachten, in het RISC-bestand de verdachten bij wie een RISC is afgenomen in het kader van de voorlichtingsrapportage en in het Prison Project de verdachten die in voorlopige hechtenis zijn genomen. Wanneer etnisch gerelateerde verschillen in gevangenisstrafbeslissingen gepresenteerd worden, is het dan ook met name interessant om naar verschillen *binnen* databestanden te kijken in plaats van verschillen *tussen* bestanden.

2.3. Etniciteit

Etniciteit wordt gemeten door zeven herkomstcategorieën te onderscheiden: Nederland, Marokko, de Nederlandse Antillen, Suriname, Turkije, een overig Westers land en een overig niet-Westers land. Voor het 2007-cohort hanteren we die categorieën voor eerstegeneratieallochtonen, voor de Prison Project-dataset voor tweedegeneratieallochtonen en voor het RISC bestand voor zowel eerste- als tweedegeneratieallochtonen. Eerstegeneratieallochtonen zijn in het buitenland geboren, terwijl tweedegeneratieallochtonen in Nederland geboren zijn, maar minstens één ouder hebben die in het buitenland is geboren. In het 2007-cohort is 69 procent van de veroordeelden in Nederland geboren, in het RISC-bestand is 59 procent autochtoon en in het Prison Project 68 procent.

3. RESULTATEN: ETNISCHE VERSCHILLEN IN DE KANS OP EN DE DUUR VAN DE GEVANGENISSTRAF

Om te onderzoeken in hoeverre allochtonen zwaarder bestraft worden dan autochtonen nemen we drie stappen. Ten eerste bestuderen we de samenhang tussen etniciteit en de opgelegde straf zonder rekening te houden met allerlei overige straftoematingsfactoren, zoals delict-, dader- en proceskenmerken. Hier bestuderen we dus de zogenaamde 'ongetoetste' etnische verschillen in straftoemeting. Ten tweede onderzoeken we in hoeverre diverse delict-, dader- en proceskenmerken verschillen voor de onderscheiden herkomstgroeperingen. Immers, alleen als hier verschillen tussen allochtonen en autochtonen zijn, zouden deze factoren eventuele etnische verschillen kunnen verklaren. Ten slotte onderzoeken we de verschillen in straffen tussen herkomstgroeperingen, terwijl er 'gecontroleerd' wordt voor de overige straftoematingsfactoren. Zo kunnen we vaststellen of de etnische verschillen die mogelijk gevonden worden bij de eerste stap *directe* etnische verschillen zijn, of dat ze *indirect* zijn, doordat ze verklaard worden door etnische verschillen in de overige straftoematingsfactoren.

Stap 1: Ongecontroleerde etnische verschillen in gevangenisstrafbeslissingen

Allereerst presenteren we in Tabel 2 voor de drie databestanden de ongecontroleerde samenhang tussen etniciteit en de opgelegde gevangenisstraf. Dit is een bivariate analyse. Dat wil zeggen dat er *geen* rekening wordt gehouden met andere straftoematingsfactoren, zoals dader-, delict- en proceskenmerken. Als de effectparameter groter is dan 1, heeft in panel A (van de tabel) de betreffende allochtone groep een grotere kans(verhouding) tot een gevangenisstraf veroordeeld te worden dan autochtonen en in panel B is de duur van de gevangenisstraf dan langer.

TABEL 2. SAMENHANG TUSSEN ETNICITEIT EN DE OPGELEGDE GEVANGENISSTRAF (ZONDER REKENING TE HOUDEN MET OVERIGE STRAFTOEMATINGSFACTOREN)

	Panel A. Effectparameters kans op gevangenisstraf (odds ratio's)						Panel B. Effectparameters duur van de gevangenisstraf (ratio's)					
	2007-cohort (N=89.147)	RISc (N=20.841)	PP ¹ (N=1.506)				2007-cohort (N=15.889)	RISc (N=9.699)	PP (N=1.506)		PP ² (N=925)	
ONGECONTROLEERD												
Nederland	Ref.		Ref.		Ref.		Ref.		Ref.		Ref.	
1 ^e generatie												
Marokko	2,84 ***	2,48 ***	-		1,05		1,01		-		-	
Ned. Antillen	2,58 ***	2,43 ***	-		1,23 ***		1,37 ***		-		-	
Suriname	3,31 ***	1,77 ***	-		1,29 ***		1,19 **		-		-	
Turkije	1,36 ***	1,38 ***	-		1,19 **		1,31 ***		-		-	
Overig W	2,42 ***	1,32 ***	-		0,86 ***		1,24 **		-		-	
Overig NW	3,79 ***	1,58 ***	-		1,30 ***		1,10 ~		-		-	
2 ^e generatie												
Marokko	-	3,81 ***	1,13		-		1,13 ~		1,04		1,26	
Ned. Antillen	-	2,38 ***	1,58		-		1,08		1,52 *		1,92 ~	
Suriname	-	2,55 ***	1,16		-		1,15 *		1,22		1,57 ~	
Turkije	-	2,16 ***	1,34		-		0,98		1,14		1,22	
Overig W	-	1,40 ***	1,38		-		1,05		1,11		1,05	
Overig NW	-	1,90 ***	0,88		-		1,06		1,01		1,41	

~ p ≤ 0,10; * p ≤ 0,05; ** p ≤ 0,01; *** p ≤ 0,001

¹ Kans op een gevangenisstraf die langer duurt dan het voorarrest.

² Aantal dagen dat de straf langer duurt dan de voorlopige hechtenis.

De resultaten wat betreft de *kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf* (panel A) voor verschillende herkomstgroeperingen zijn eenduidig: in alle drie de databestanden hebben alle onderscheiden allochtone herkomstgroeperingen een grotere kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf in vergelijking met autochtonen.⁹ Ook de resultaten betreffende de *duur van de opgelegde gevangenisstraf*¹⁰ (panel B) zijn eenduidig: in alle drie de databestanden krijgen allochtonen een langere onvoorwaardelijke gevangenisstraf dan autochtonen.¹¹ Met name de Nederlands Antillianen, Surinamers en Turken worden veroordeeld tot rela-

⁹ De enige uitzondering hierop is de groep overig niet-Westerse allochtonen in het Prison Project-bestand.

¹⁰ Hiertoe zijn de exponenten van de ongestandaardiseerde effectparameters berekend (Zie voor meer informatie: http://www.ats.ucla.edu/stat/mult_pkg/faq/general/log_transformed_regression.htm).

¹¹ De enige uitzonderingen hierop zijn de groepen Westerse allochtonen in het 2007-bestand en de tweede-generatie Turken in het RISc-bestand.

tief langere gevangenisstraffen. Eerstegeneratie Antillianen in het RISc-bestand hebben bijvoorbeeld een strafduur die 37 procent langer is dan die van autochtonen. De verschillen zijn echter niet consistent en systematisch tussen de verschillende databestanden. Wel laten de RISc-gegevens vrij consistent zien dat tweedegeneratieallochtonen kortere gevangenisstraffen opgelegd krijgen dan de eerstegeneratieallochtonen.

Stap 2: Verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken tussen etnische groepen

De ongecontroleerde verschillen laten duidelijk zien dat allochtonen zwaarder bestraft worden. Een mogelijke reden hiervoor is dat etnische dadergroepen verschillen op andere relevante kenmerken, zoals delict-, dader- en proceskenmerken. Daarom gaan we na voor de etnische groepen waar de belangrijkste verschillen in deze overige straftoemingsfactoren optreden.¹²

In de drie databestanden worden duidelijke verschillen gevonden in *delictkenmerken* tussen de verschillende etnische groepen. Algemeen geldt dat niet-Nederlandse dadergroepen vaker terechtstaan voor delicten met een hogere strafdreiging (meer dan zes jaar), terwijl Nederlanders juist vaker terechtstaan voor delicten met een lagere strafdreiging (tot 1 jaar). Verder overtreden Nederlandse gestraften relatief vaker de Wegenverkeerswet, terwijl niet-Nederlandse gestraften relatief vaker de Opiumwet overtreden. Met name daders met Marokkaanse, Antilliaanse of Surinaamse afkomst staan relatief vaak terecht voor drugsdelicten. Daders van Turkse afkomst, daarentegen, worden vaker veroordeeld voor mishandeling.

Ook zijn er substantiële verschillen tussen etnische groepen in *daderkenmerken*. Allereerst blijkt dat er relatief weinig vrouwelijke daders van Marokkaanse of Turkse afkomst zijn. Ook wat betreft de leeftijd van de daders zijn duidelijke verschillen waar te nemen – (bijna) alle niet-Nederlandse dadergroepen behoren relatief weinig tot de oudste leeftijdscategorie (ouder dan 50), tweedegeneratieallochtonen zijn relatief jong (18 tot 30 jaar) en eerstegeneratieallochtonen zijn daarentegen juist niet vaak jong (18 tot 21 jaar), maar relatief vaker tussen de 22 tot 40 jaar. Daarnaast hebben de meeste niet-Nederlandse gestraften een uitgebreidere geregistreerde criminele geschiedenis dan Nederlandse gestraften, en op basis van de gegevens van het Prison Project wordt duidelijk dat de niet-Nederlandse gestraften over het algemeen jonger zijn toen zij voor de eerste keer in hun leven werden veroordeeld. Verder bevinden Nederlandse gestraften zich vaker dan niet-Nederlandse verdachten in omstandigheden die duiden op goede maatschappelijke binding, zoals goed inkomen, hoog opleidingsniveau, huwelijk en kinderen. Op basis van het RISc-bestand blijkt bovendien dat niet-Nederlandse daders ook meer problemen ervaren op alle leefgebieden die de RISc in kaart brengt.¹³ Daartegenover staat dat Nederlandse verdachten meer problemen hebben op het gebied van middelengebruik.

Ten slotte zijn de *proceskenmerken* anders voor de verschillende etnische groepen. Nederlandse verdachten zitten minder vaak en in minder lang in voorlopige hechtenis in vergelijking met de niet-Nederlandse groepen. Verder worden niet-Nederlandse verdachten vaker berecht in een rechtbank in een van de grote steden van Nederland; met name Rotterdam, Amsterdam of Den Haag. Ook ontkennen de veroordeelden van niet-Nederlandse afkomst vaker dan veroordeelden van Nederlandse afkomst.

¹² De resultaten zijn niet gepresenteerd in tabellen in dit artikel. Geïnteresseerde lezers kunnen deze gegevens opvragen bij de auteurs.

¹³ Deze leefgebieden zijn: wonen; opleiding en werk; financiën; relaties met partner en familie; relaties met vrienden; drugsgebruik; alcoholgebruik; emotioneel welzijn; houding; en denkpatronen, gedrag en vaardigheden.

Er zijn dus duidelijke verschillen tussen de etnische groepen op overige straftoemingsfactoren. Deze verschillen kunnen een bijdrage leveren aan het uiteindelijk verklaren van etnische verschillen in de straftoemeting.

Stap 3: Gecontroleerde etnische verschillen in gevangenisstrafbeslissingen

In Tabel 3 zijn de resultaten weergegeven van de regressieanalyses van de gecontroleerde modellen waarin rekening wordt gehouden met alle overige straftoemingsfactoren die wij tot onze beschikking hebben. In panel A van de tabel zijn de resultaten weergegeven van de logistische regressiemodellen van de *kans op gevangenisstraf*. In panel B worden de resultaten weergegeven van de OLS regressiemodellen van de *duur van de opgelegde gevangenisstraf*.¹⁴ Bijlage 1 bevat de resultaten van deze totale modellen. De resultaten van deze regressiemodellen laten zien dat overige straftoemingsfactoren een belangrijke rol spelen bij de straftoemeting. Het gepleegde type delict hangt bijvoorbeeld in belangrijke mate samen met gevangenisstrafbeslissingen. In alle drie de bestanden is bij zeden-, drugs-, en geweldsdelicten de kans op gevangenisstraf groter en de duur van de straf langer. Bij eerder tot gevangenisstraf veroordeelden, voorlopig gehechten, een hogere maximale strafdreiging en een hoger aantal feiten in de uitgangszaak leggen rechters over het algemeen ook zwaardere straffen op. Daarentegen is de kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor vrouwen en adolescenten juist lager en is de gevangenisstraf voor hen van kortere duur dan voor mannen en oudere ouders. Overige straftoemingsfactoren worden dus door de rechter meegewogen om tot de straftoemingsbeslissing te komen. Maar verklaren zij ook de etnische verschillen die we bij stap 1 vonden?

De resultaten laten zien dat ook wanneer rekening wordt gehouden met allerlei delict-, dader- en proceskenmerken, etniciteit nog altijd een rol blijkt te spelen bij de *kans op een gevangenisstraf* en de *duur van de gevangenisstraf*. Wel zijn de etnische verschillen in straftoemeting kleiner geworden dan in de ongecontroleerde modellen. Dat betekent dat de etnische verschillen die we bij stap 1 vonden slechts ten dele worden verklaard door delict-, dader- en proceskenmerken: de straftoemingsverschillen tussen de verschillende herkomstgroeperingen zijn kleiner geworden, maar niet helemaal verdwenen.

Zo hebben allochtonen in het 2007-cohort nog altijd een grotere *kans op gevangenisstraf* dan autochtonen. De kansverhouding om een gevangenisstraf opgelegd te krijgen is voor bijvoorbeeld Marokkanen 65 procent hoger dan voor autochtonen (OR=1,65). In het RISC-bestand hebben tweedegeneratie Turken nog altijd een grotere kans op gevangenisstraf dan autochtonen (OR=1,70). Binnen het Prison Project-bestand geldt dat voor de tweedegeneratie Marokkanen. Daar waar het verschil niet meer significant is, worden de straftoemingsverschillen bij stap 1 dus veroorzaakt doordat de herkomstgroeperingen substantieel verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken, die samenhangen met de kans op gevangenisstraf.

Naast de kans op gevangenisstraf bevat Tabel 3 rechtsonder ook de uitkomsten voor de *duur van de opgelegde gevangenisstraf*, gecontroleerd voor delict-, dader- en proceskenmerken. Ook hier zijn de etnische verschillen kleiner geworden, maar niet verdwenen. Binnen het 2007-cohort krijgen allochtonen ook wanneer rekening gehouden wordt met diverse delict-, dader- en proceskenmerken een langere gevangenisstraf opgelegd dan autochtonen. De strafduur is voor bijvoorbeeld eerstegeneratie Antillianen 8 procent en voor Turken 11

¹⁴ We nemen de natuurlijke logtransformatie bij de duur van de gevangenisstraf, zodat de scheve verdeling van strafduur genormaliseerd wordt en er rekening mee wordt gehouden dat een extra dag gevangenisstraf een andere betekenis heeft bij een korte dan bij een lange straf (zie verder BUSHWAY & PIEHL, 2001; KURLYCHEK & JOHNSON, 2004). Verder worden hier, net als bij stap 1, de exponenten van de ongestandaardiseerde effectparameters berekend.

procent langer dan voor autochtonen. Alleen Surinamers krijgen een kortere straf. In het RISc-bestand krijgen eerstegeneratie Antillianen, Turken en overig-Westerse allochtonen nog altijd langere straffen opgelegd dan autochtonen. Van de tweedegeneratie allochtonen blijken alleen Marokkanen langere gevangenisstraffen opgelegd te krijgen dan autochtonen (14 procent langer). En in het Prison Project-bestand krijgen daders van Marokkaanse afkomst zowel een langere totale onvoorwaardelijke gevangenisstraf als een langere ‘extra’ gevangenisstraf bovenop de voorlopige hechtenis. Voor daders van Surinaamse afkomst is de ‘extra’ duur 55 procent langer dan voor autochtonen.

TABEL 3. SAMENHANG TUSSEN ETNICITEIT EN DE OPGELEGDE GEVANGENISSTRAF
GECONTROLEERD VOOR DELICT-, DADER- EN PROCESKENMERKEN

	Panel A. Effectparameters kans op gevangenisstraf (odds ratio's)						Panel B. Effectparameters duur van de gevangenisstraf (ratio's) ¹					
	2007-cohort	RISc	PP	2007-cohort	RISc	PP	PP ¹	2007-cohort	RISc	PP	PP ¹	PP ¹
	(N=89.147)	(N=20.841)	(N=1.506)	(N=15.889)	(N=9.699)	(N=1.506)	(N=925)	(N=89.147)	(N=20.841)	(N=1.506)	(N=925)	(N=925)
GECONTROLEERD VOOR DELICT-, DADER- EN PROCESKENMERKEN ²												
Nederland	Ref.		Ref.		Ref.		Ref.		Ref.		Ref.	
1 ^e generatie												
Marokko	1,65 ***	1,30 ~	-	1,06 *	1,00	-	-	1,08 **	1,08 *	-	-	-
Ned. Antillen	1,29 ***	1,26	-	1,08 **	1,08 *	-	-	1,02	1,02	-	-	-
Suriname	1,57 ***	1,01	-	0,94 *	1,02	-	-	1,19 ***	1,19 ***	-	-	-
Turkije	1,39 ***	1,04	-	1,11 **	1,19 ***	-	-	1,14 **	1,14 **	-	-	-
Overig W	3,60 ***	1,11	-	1,07 **	1,14 **	-	-	1,04	1,04	-	-	-
Overig NW	3,56 ***	1,24	-	1,19 ***	1,04	-	-					
2 ^e generatie												
Marokko	-	1,35	1,50 ~	-	1,14 **	1,16 *	1,36 *	-	1,04	1,06	1,06	
Ned. Antillen	-	1,62	1,35	-	1,04	1,06	1,06	-	0,97	1,15	1,55 *	
Suriname	-	1,36 ~	0,95	-	1,05	1,02	0,92	-	1,05	1,05	0,86	
Turkije	-	1,70 **	1,58	-	1,05	1,02	0,92	-	1,05	1,05	0,86	
Overig W	-	1,27 ~	1,36	-	0,99	1,05	0,86	-	1,05	1,05	0,86	
Overig NW	-	0,93	0,72	-	1,05	1,06	1,54	-	1,05	1,06	1,54	

~ p ≤ .10; * p ≤ .05; ** p ≤ .01; *** p ≤ .001

¹ Aantal dagen dat de straf langer duurt dan de voorlopige hechtenis.

² Gecontroleerd voor delictkenmerken (o.a. maximale strafdreiging, delicttype, aantal delicten), proceskenmerken (o.a. arrondissement, voorlopige hechtenis opgelegd, duur van de voorlopige hechtenis) en daderkenmerken (o.a. leeftijd, geslacht, strafrechtelijk verleden, eerdere gevangenisstraf). In het RISc- en Prison Project-bestand is tevens gecontroleerd voor sociale omstandigheden van de dader, zoals werkloosheid en drugs- en alcoholgebruik. Zie Bijlage 1 voor de volledige modellen.

4. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

In de huidige studie staat centraal in hoeverre er sprake is van etnische verschillen in de kans op een gevangenisstraf en de duur van de gevangenisstraf in Nederland. Om deze vraag te beantwoorden maken we gebruik van drie verschillende databestanden die elkaar op belangrijke aspecten complementeren: alle veroordeelden in 2007, veroordeelden bij wie de RISc is afgenomen in de periode 2005-2007 en voorlopig gehechten in het Prison Project. Om de samenhang tussen etniciteit en straftoemeting zo zuiver mogelijk te schatten wordt rekening gehouden met zeer uitgebreide gegevens over het delict, de dader en het proces.

Anders dan in eerder straftoematingsonderzoek houden we bijvoorbeeld uitgebreid rekening met de sociale omstandigheden van de dader, zoals arbeidsmarktpositie, gezins/familiesituatie en middelengebruik. Ook is gedetailleerde informatie bekend over de etniciteit van de veroordeelden, zowel eerste- als tweedegeneratieallochtonen kunnen bijvoorbeeld worden onderscheiden. Hiermee boekt de huidige studie een belangrijke vooruitgang ten opzichte van eerder onderzoek naar etnische verschillen in gevangenisstrafbeslissingen.

Op basis van de ongecontroleerde resultaten (stap 1), waar geen rekening wordt gehouden met verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken, kan worden geconcludeerd dat verreweg de meeste allochtone herkomstgroeperingen meer kans hebben op gevangenisstraf dan autochtonen en dat de opgelegde gevangenisstraf voor allochtonen langer is. Echter, deze verschillen zouden veroorzaakt kunnen worden doordat de etnische groepen bijvoorbeeld zwaardere delicten plegen, een langer strafblad hebben en slechtere sociaal-economische omstandigheden en dat deze omstandigheden zorgen voor zwaardere straffen. Uit stap 2 van onze analyses blijkt dat etnische groepen inderdaad verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken: daders van niet-Nederlandse afkomst hebben vaker al eerder in de gevangenis gezeten, ontkennen vaker, zijn vaker en langer in voorlopige hechtenis genomen, zijn vaker man en zij staan voor andere delicten terecht (o.a. vaker drugsdelicten). Ook blijken allochtonen meer problemen hebben op verscheidene leefgebieden, zoals opleiding en werk, wonen, financiën en sociale relaties. Als we bij het vaststellen van de rol van etniciteit bij de straftoemeting controleren voor deze verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken (stap 3) blijkt dat de etnische verschillen uit de ongecontroleerde modellen – in belangrijke mate – veroorzaakt worden doordat (a) de onderscheiden etnische groepen substantieel verschillen in de verdeling van die straftoematingsfactoren, en (b) die straftoematingsfactoren substantieel samenhangen met de kans en duur van de gevangenisstraf. Hoewel in alle drie de databestanden etnische verschillen in de kans op en duur van de gevangenisstraf kleiner zijn geworden wanneer rekening gehouden wordt met delict-, dader- en proceskenmerken, verdwijnen de verschillen niet volledig. Onze bevindingen van etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting, sluiten aan bij eerder Nederlands straftoematingsonderzoek (zie WERMINK *et al.*, 2012) en theoretische argumenten (ALBONETTI, 1991; LISKA *et al.*, 1998; MIETHE & MOORE, 1986; STEFFENSMEIER *et al.*, 1998).

Deze etnisch gerelateerde straftoematingsverschillen zouden veroorzaakt kunnen zijn doordat allochtonen daadwerkelijk zwaarder worden gestraft *vanwege* hun etniciteit (een *direct effect*). Door negatieve stereotype beelden zouden straftoematingsbeslissingen bij etnische minderheden zwaarder uit kunnen vallen (zelfs na uitgebreid rekening te houden met overige straftoematingsfactoren). Deze verklaring komt overeen met eerdere theoretische benaderingen die ervan uit gaan dat minderheidsgroepen (wellicht onbewust) gezien worden als gevaarlijker en meer *crime prone*. Rechters zouden het recidiverisico hoger kunnen inschatten, bijvoorbeeld door culturele verschillen, de taalachterstand, zwakke arbeidsmarktpositie en het lagere opleidingsniveau van etnische minderheden. Op die manier zou ook verklaard kunnen worden waarom in dit onderzoek wordt gevonden dat straffen bij met name eerstegeneratieallochtonen hoger zijn dan bij tweedegeneratieallochtonen: eerstegeneratieallochtonen hebben een zwakkere positie in de samenleving en zijn cultureel meer verschillend waardoor zij mogelijk als meer *crime prone* ingeschat worden. Op basis van dit onderzoek kan echter niet met zekerheid geconcludeerd worden dat er inderdaad sprake is van dit directe effect, want de mogelijkheid blijft immers bestaan dat er sprake is van etnische verschillen doordat er nog factoren zijn die wij niet (of niet goed genoeg) in het onderzoek hebben kunnen betrekken (een *indirect effect*).

Een voorbeeld van zo'n ongemeten factor is de motivatie van de dader om zijn leven te beteren. Als allochtonen die motivatie minder (overtuigend) tentoonspreiden, kan dat de

reden zijn van de zwaardere straf – en niet de herkomst zelf. Er is dan alsnog sprake van een indirect effect. Met het huidige onderzoek kan echter niet vastgesteld worden of ‘ongemeten’ straftoemingsfactoren ten grondslag liggen aan de overgebleven etnische verschillen. Om preciezer vast te stellen wat nu de oorzaak is van de etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting en of er sprake is van directe of indirecte effecten is toekomstig onderzoek van belang. Zo zouden andere onderzoeksmethoden, zoals het interviewen van rechters, meer inzicht kunnen bieden in de vraag *waarom* er sprake is van etnische verschillen in de straftoemeting. Bovendien is voor toekomstig onderzoek naar de rol van etniciteit bij de straftoemeting aan te bevelen ook de culturele component van etniciteit in het onderzoek te betrekken. Het huidige onderzoek is namelijk alleen gericht op het geboorteland van de dader en/of van de ouders, zonder rekening te houden met of de dader ook de normen en waarden deelt van de etnische groep, zoals taal en religie.

De bevindingen van de huidige studie kunnen bijdragen aan een normatieve discussie over de wenselijkheid van de rol die etniciteit – direct dan wel indirect – speelt bij de straftoemeting. Van belang is dat deze discussie wordt gevoerd door beleidsmakers en door rechters en andere actoren in het strafproces. Deze discussie zou overigens breder gevoerd moeten worden. In het algemeen bestaat er de nodige onduidelijkheid over de rol van kenmerken van de persoon van de verdachte. Welke kenmerken zouden structureel van invloed mogen zijn op de straftoemingsbeslissing? En zouden die dan strafverhogend of strafverlagend moeten doorwerken op de straftoemingsbeslissing? Wanneer het onwenselijk wordt geacht dat de herkomst van de verdachte leidt tot structurele verschillen in de straftoemeting is het van belang dat verdere maatregelen ter bevordering van consistentie in de straftoemeting worden getroffen.

REFERENTIES

- ALBONETTI, C.A. (1991). An integration of theories to explain judicial discretion. *Social Problems*, 38, 247-266.
- BUSHWAY, S. & PIEHL, A. (2001). Judging judicial discretion: Legal factors and racial discrimination in sentencing. *Law & Society Review*, 35, 733-764.
- CBS (2014). *Bevolking; kerncijfers*. Den Haag/Heerlen: CBS. Geraadpleegd op 3-12-2014 via <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37296NED&D1=25-51&D2=63&HDR=G1&STB=T&VW=T>
- KURLYCHEK, M. & JOHNSON, B.D. (2004). The juvenile penalty: A comparison of juvenile and young adult sentencing outcomes in criminal court. *Criminology*, 42, 485-517.
- LINCKENS, P. & DE LOOFF, J. (2014). *Gevangeniswezen in Getal 2009-2013*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Dienst Justitiële Inrichtingen.
- LISKA, A.E., LOGAN, J.R. & BELLAIR, P.E. (1998). Race and violent crime in suburbs. *American Sociological Review*, 63, 27-38.
- MEARS, D.P. (1998). The Sociology of Sentencing: Reconceptualizing Decision-Making Processes and Outcomes. *Law & Society Review*, 32, 667-724.
- MIETHE, T. & MOORE, C. (1985). Socioeconomic disparities under determinate sentencing systems: A comparison of preguideline and postguideline practices in Minnesota. *Criminology*, 23, 337-363.
- MITCHELL, O. (2005). A meta-analysis of race and sentencing research: Explaining the inconsistencies. *Journal of Quantitative Criminology*, 21, 439-466.
- SPOHN, C. & HOLLERAN, D. (2000). The imprisonment penalty paid by young, unemployed black and Hispanic male offenders. *Criminology*, 38, 281-306.

- STEFFENSMEIER, D., ULMER, J.T. & KRAMER, J. (1998). The interaction of race, gender, and age in criminal sentencing: The punishment cost of being young, black, and male. *Criminology*, 36, 763-797.
- TONRY, M. (1997). Ethnicity, crime and immigration. In M. TONRY (Ed.), *Ethnicity, crime, and immigration: Comparative and cross-national perspectives. Crime and justice: An Annual Review of Research* (Vol. 21, pp. 1-29). Chicago: University of Chicago Press.
- VAN DER WERFF, C. & VAN DER ZEE-NEFKENS, A.A. (1978). *Strafrechtelijke Vervolging en Bestrafing van Nederlanders en Buitenlanders, WODC Onderzoek en Beleid 2*. Den Haag: Staatsuitgeverij.
- WELLFORD, C.F. (2007). Sentencing research for sentencing reform. *Criminology & Public Policy*, 6, 399-402.
- WERMINK, H.T. (2014). *On the Determinants and Consequences of Sentencing* (diss. Leiden). Leiden: z.u.
- WERMINK, H., DE KEIJSER, J. & SCHUYT, P. (2012). Verschillen in straftoemeting in soortgelijke zaken. Een kwantitatief onderzoek naar de rol van specifieke kenmerken van de dader. *Nederlands Juristenblad*, 87(11), 726-733.
- WERMINK, H., VAN WINGERDEN, S., VAN WILSEM, J. & NIEUWBEERTA, P. (2015). Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting. *Research Memoranda*, 10(1), 1-137.
- WINGERDEN, S.G.C. VAN (2014). *Sentencing in the Netherlands. Taking Risk-related offender characteristics into account* (diss Leiden). Den Haag: Eleven international Publishing.
- WOOLDREDGE, J. (2012). Distinguishing Race Effects on Pre-trial Release and Sentencing Decisions. *Justice Quarterly*, 29, 41-75.

BIJLAGE 1. EFFECTPARAMETERS VOOR KANSEN OP GEVANGENISSTRAF EN VOOR DE DUUR VAN DE GEVANGENISSTRAF (OVERIGE STRAFTOEMETINGSFACTOREN)

	Odds ratios (kans op gevangenisstraf)						Effectparameters (duur gevangenisstraf)							
	2007 coh Gev.straf (N=89.147)		RISc Gev.straf (N=20.841)		PP' Extra duur (N=1.506)		2007 coh Totale duur (N=15.889)		RISc Totale duur (N=9.699)		PP Totale duur (N=1.506)		PP² Extra duur (N=925)	
Daderkenmerken														
18 – 21 jaar	0,69	***	0,88		0,87		0,90	***	0,89	***	0,91	~	0,84	
22 – 30 jaar (ref.)														
31 – 40 jaar	1,06		1,00		1,29		1,06	***	1,05	*	1,08		1,13	
41 – 50 jaar	0,99		0,83	~	1,77	*	1,08	***	1,08	**	1,01		1,04	
Ouder dan 50 jaar	0,75	***	0,99		0,73		1,08	*	1,07	~	0,89		1,00	
Vrouw	0,71	***	0,80	*	-		0,85	***	0,83	***	-		-	
# vermogensdelicten (5 jaar)	1,22	***	1,03		0,89	*	1,00		0,99		0,95	***	1,01	
# geweldsdelicten (5 jaar)	1,15	***	1,03		0,80	*	1,00		1,01		0,96		0,95	
# overige delicten (5 jaar)	1,21	***	1,02		1,04		0,98	**	1,00		1,03	~	1,04	
Eerdere gevangenisstraf	4,31	***	1,05	***	1,61	**	1,17	***	1,00		1,15	**	1,15	
Leeftijd bij eerste veroordeling	-		-		1,00		-		-		1,00		1,01	
Wonen	-		1,58	***	-		-		1,03		-		-	

	Odds ratios (kans op gevangenisstraf)						Effectparameters (duur gevangenisstraf)							
	2007 coh Gev.straf (N=89.147)		RISc Gev.straf (N=20.841)		PP¹ Extra duur (N=1.506)		2007 coh Totale duur (N=15.889)		RISc Totale duur (N=9.699)		PP Totale duur (N=1.506)		PP² Extra duur (N=925)	
Opleiding en werk	-		1,08		-		-		1,01		-		-	
Financiën	-		1,11		-		-		1,12	***	-		-	
Relaties met partner en familie	-		0,95		-		-		0,97	~	-		-	
Relaties met vrienden	-		1,15		-		-		1,18	***	-		-	
Drugsgebruik	-		1,02		-		-		0,93	***	-		-	
Alcoholgebruik	-		1,05		-		-		0,93	***	-		-	
Emotioneel welzijn	-		0,91		-		-		0,93	***	-		-	
Denkpatronen, gedrag en vaardigh.	-		1,12		-		-		0,92	**	-		-	
Houding	-		1,23	*	-		-		1,02		-		-	
Hoog opleidingsniveau	-		-		1,61		-		-		1,18		1,00	
Voltijdopleiding	-		-		1,05		-		-		0,95		1,11	
Werkloos	-		-		0,77		-		-		0,96		0,93	
Inkomen (per maand)	-		-		0,98		-		-		1,00		1,01	
Nooit actief op de arbeidsmarkt	-		-		0,73		-		-		0,97		1,10	
Uitkering	-		-		0,93		-		-		1,01		0,95	
Dak/thuisloos	-		-		1,73	~	-		-		1,04		1,04	
Ongezonder	-		-		0,99		-		-		0,99		0,88	
Chronisch gezondheidsprobleem	-		-		1,06		-		-		1,00		1,07	
Gezondheidsprobleem (<12 mnd)	-		-		0,94		-		-		0,98		0,97	
Problematisch drugsgebruik	-		-		0,90		-		-		1,01		1,03	
Problematisch alcoholgebruik	-		-		1,07		-		-		0,97		0,85	
Gehuwd/ geregistreerde partner	-		-		0,61		-		-		0,92		0,98	
# kinderen	-		-		0,94		-		-		1,04		1,11	~
Delictkenmerken														
Zeden	1,26		1,80	***	3,21	*	1,58	***	1,61	***	1,27	*	1,06	
Bedreiging	0,83		1,25		1,37		1,04		0,95		1,42	**	1,82	~
Misdrijven tegen het leven	3,43	***	1,27		1,64		2,77	***	2,12	***	1,28	*	1,36	
Overig geweldsdelict	2,26	***	1,00		-		1,75	***	1,67	***	-		-	
Mishandeling	0,59	***	Ref.		1,03		0,97		Ref.		1,19	*	1,29	
Diefstal met geweld	1,69	***	1,45	*	1,35		1,72	***	1,66	***	1,05		1,09	
Valsheidsmisdrijven	3,20	***	1,38		6,36	*	1,47	***	1,80	***	1,17		0,81	
Eenvoudige diefstal	1,46	***	1,79	***	0,82		0,58	***	1,01		0,77	**	0,78	
Gekwalificeerde diefstal	Ref.		1,21		Ref.		Ref.		1,17	***	Ref.		Ref.	

	Odds ratios (kans op gevangenisstraf)						Effectparameters (duur gevangenisstraf)					
	2007 coh Gev.straf	RISc Gev.straf	PP ¹ Extra duur	2007 coh Totale duur	RISc Totale duur	PP Totale duur	2007 coh Gev.straf	RISc Gev.straf	PP ¹ Extra duur	2007 coh Totale duur	RISc Totale duur	PP Totale duur
	(N=89.147)	(N=20.841)	(N=1.506)	(N=15.889)	(N=9.699)	(N=1.506)	(N=89.147)	(N=20.841)	(N=1.506)	(N=15.889)	(N=9.699)	(N=1.506)
Verduistering	0,96	-	8,12	~	0,74	***	-	1,89	*	3,92	**	
Bedrog	1,15	-	1,17		1,11		-	1,61	*	2,94	~	
Heling	1,00	-	0,64		0,73	***	-	1,03		2,21		
Overig vermogensdelict	-	1,76	***	-	-		1,42	***	-	-		
Openbare orde	0,50	***	1,01		0,96		1,20	***	1,09		1,06	
Vernieling	0,48	***	0,74		0,70	***	0,75	*	0,81		0,25	*
Overig	0,41	***	1,19	~	1,10		1,37	***	1,21		1,33	
Wegenverkeerswet	0,29	***	1,63	~	0,61	***	3,40	***	-	-		
Opiumwet (harddrugs)	3,60	***	-	1,11	2,05	***	-	1,06		1,35		
Opiumwet (softdrugs)	0,89	-	1,64		1,23	***	-	1,51	**	2,10	*	
Opiumwet	-	1,32	~	-	-		1,41	***	-	-		
Wet wapens en munitie	0,52	***	-	7,89	***	0,91	-	2,66	***	3,37	**	
Delict < 5 observaties	-	-	5,05	~	-		-	2,38	**	2,98	~	
Afpersing	-	-	2,84	~	-		-	1,38	*	1,40		
Gemeengevaarlijke delicten	-	-	0,44		-		-	0,58	***	0,40	*	
<i>Zwaarte van het Delict</i>												
Strafdreiging t/m 1 jaar	0,54	***	0,54	*	-		0,89	**	0,44	***	-	-
Strafdreiging t/m 2 jaar	0,40	***	0,62	*	-		0,55	***	0,63	***	-	-
Strafdreiging t/m 4 jaar	0,51	***	0,67	**	-		0,81	***	0,55	***	-	-
Strafdreiging t/m 6 jaar	0,82	*	0,82	~	-		0,83	***	0,71	***	-	-
Strafdreiging > 6 jaar (ref.)				-								
Max strafdreiging	-	-	1,24	***	-		-	1,14	***	1,24	***	
#feiten in uitgangszaak	1,22	***	1,15	***	1,29	***	1,10	***	1,16	***	1,08	***
Medeplegen	-	-	1,28		-		-	1,12		1,04		
<i>Proceskenmerken</i>												
<i>Overig</i>												
Enkelvoudige kamer (ref.)												
Meervoudige kamer	1,16	*	-	2,75	***	1,91	***	-	2,08	***	3,48	***
Gerechtshof	4,50	***	-	-	3,50	***	-	-	-	-	-	
Voorlopige hechtenis	7,37	***	2,39	***	-	1,16	***	0,66	***	-	-	
Duur voorlopige hechtenis	1,06	***	9,51	***	0,99	***	1,01	***	1,29	***	1,00	***
Vrijlating uit voorlopige hechtenis	-	-	-	0,15	***	-	-	0,53	***	0,51	***	
Maatregel bij gevangenisstraf	-	-	-	-	1,28	***	-	-	-	-	-	
Pro deo advocaat	-	-	0,80		-		-	0,93		0,97		
Ontkennen	-	1,05	1,18		-		0,96	~	1,14	**	1,55	***

	Odds ratios (kans op gevangenisstraf)						Effectparameters (duur gevangenisstraf)					
	2007 coh Gev.straf		RISc Gev.straf		PP ¹ Extra duur		2007 coh Totale duur		RISc Totale duur		PP Totale duur	
	(N=89.147)		(N=20.841)		(N=1.506)		(N=15.889)		(N=9.699)		(N=1.506)	
Constante	0,05	***	0,03	***	0,12	***	24,28	***	53,04	***	25,31	***
(Pseudo) – Nagelkerke R ²	0,69		0,83		0,43		0,62		0,59		0,62	

~ p ≤,10; * p ≤,05; ** p ≤,01; *** p ≤,001

¹ Kans op een gevangenisstraf die langer duurt dan het voorarrest.

² Aantal dagen dat de straf langer duurt dan de voorlopige hechtenis.

Noot. We hebben ook gecontroleerd voor het arrondissement waarin de strafzaak is behandeld (20 dummies), voor strafdreiging onbekend en wonen onbekend (RISc). Gelet op de grootte van de bijlage zijn deze resultaten hier niet gepresenteerd. Ook laten we in deze bijlage de resultaten van etniciteit achterwege. Deze resultaten zijn reeds getoond in Tabel 3. Volledige resultaten kunnen worden opgevraagd bij de auteurs.